

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

М.С. Слободяник

Визначальне значення для розвитку українського документознавства має здобуття нашою державою незалежності. За ці двадцять років побудована розвинута інфраструктура документознавства, основними складовими якої є підготовка наукових кадрів, документознавча освіта, система професійних видань, проведення документознавчих форумів.

1994 р. у структурі Держкомархіву України була організована спеціалізована наукова установа Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства (далі – УНДІАСД). Одним із пріоритетних напрямів діяльності цього інституту є проведення документознавчих досліджень. Цього самого року почалася вишівська підготовка фахівців за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність». 2003 р. спеціальність «Документознавство, архівознавство» була включена до переліку наукових спеціальностей ВАК України з історичних наук. 2007 р. вона була включена і до складу соціально-комунікаційних наук. Спеціалізовані ради зі спеціальності «Документознавство, архівознавство» успішно працюють при Національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського (далі – НБУВ), Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (НАКККіМ) та УНДІАСД.

В Україні виходить низка фахових часописів, у яких дослідники мають можливість оприлюднити результати наукових розвідок.

Помітне місце в інфраструктурі українського документознавства займають професійні форуми. Найбільш активно цей напрям реалізовувався у НАКККіМ, де були проведені 8 міжнародних конференцій «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики». На жаль, 2012 р. ця конференція (сподіваюся, тимчасово) не відбулася. Систематично почали проводити міжнародні конференції КНУКіМ, Одеський національний політехнічний університет і Донецький національний університет.

Формування розгорнутої інфраструктури сприяло активізації документознавчих розвідок, які проводить значна група дослідників. Найбільш активно і результативно працюють на терені українського документознавства професори В.В. Бездрабко, С.Г. Кулешов, Н.М. Кушнарченко, М.С. Слободяник, Г.М. Швецова-Водка.

В Україні сформувалися дві документознавчі школи, лідерами яких є С.Г. Кулешов і М.С. Слободяник. До наукової школи С.Г. Кулешова в основному входять дослідники, що працюють в архівній системі України. Спираючись на вітчизняну практику. Вони активно розвивають традиційні для колишнього СРСР напрями документознавчих досліджень. У межах

цієї наукової школи успішно захистили кандидатські дисертації І.Є. Антоненко, О.М. Загорецька, Н.О. Леміш, Ю.І. Палеха, С.В. Сельченкова. 2012 р. завершують роботу над дисертаціями Г.С. Терещук, Ю.С. Ковтанюк, В.В. Горєва.

До наукової школи М.С. Слободяника переважно входять дослідники, що працюють у вишах України. Ця школа в основному розвиває інформаційну концепцію документознавства, приділяючи значну увагу дослідженню ролі електронних документів у розвитку системи соціальних комунікацій. У межах даної школи захистили кандидатські дисертації та успішно працюють на терені документознавства кандидати наук М.В. Вилегжаніна, О.М. Збанацька, О.А. Кравцова, І.О. Петрова, В.В. Рудюк, Ю.П. Якимюк (Юхименко). 2012 р. завершують роботу над дисертаціями А.Т. Матвієнко, Л.В. Климчук, В.В. Добровольська.

Аналіз основних напрямів розвитку документознавства в Україні здійснено на основі підготовленого автором спільно з О.А. Політовою бібліографічного покажчика «Українське документознавство (1991-2011 роки)», який схвалено до друку Національною парламентською бібліотекою України.

Нами виділено такі основні напрями сучасного українського документознавства: теорія і методологія документознавства; історія документознавства; теорія документа; керування документацією; електронне документознавство; документознавча професіологія.

У численних публікаціях аналізуються також фахові часописи, професійні документознавчі форуми, внесок персоналій у розвиток документознавства.

Найбільш активно в українському документознавстві розробляються теоретико-методологічні проблеми науки. До цього напрямку можна віднести також питання документознавчої термінології; зарубіжного і галузевого документознавства, теорії документальних комунікацій, теорії документальних потоків.

Розвитку теорії документознавства присвячені фундаментальні монографії і докторські дисертації В.В. Бездрабко [6, 12], С.Г. Кулешов [44, 45, 52], Г.М. Швецової-Водки [108-111].

Монографічний рівень викладу матеріалу властивий для підручників Н.М. Кушнарєнко [54] і Г.М. Швецової-Водки [109, 111], які відбивають авторське бачення науки про документ. Відзначимо, що наявність значної кількості підручників і навчальних посібників із документознавства, які ґрунтуються на протилежних концептуальних поглядах, суттєво ускладнює засвоєння навчального матеріалу студентами. Очевидно, настав час для створення підручника, в якому було б викладене усталене знання і проаналізована різниця у концептуальних підходах до документознавства провідних українських та зарубіжних учених.

Сучасний рівень розвитку вітчизняної теорії українського документознавства значною мірою відображає українська архівна енциклопедія. Позитивно оцінюючи цей важливий проект,

слід відзначити, що з переважної більшості дискусійних питань документознавства у ньому на енциклопедичному рівні відображена лише позиція провідних співробітників УНДІАСД.

Водночас у сучасному українському документознавстві розвиваються чотири концепції – «архівно-діловодна» – С.Г. Кулешова [45, 51, 53], «інформаційна» – М.С. Слободяника [84, 87, 89, 93], «ноокомунікаційна» – Г.М. Швецової-Водки) [103-110], «бібліотекознавча» – (Н.М. Кушнарєнко) [54, 56]. Суттєвим є внесок у формування історіографії документознавства В.В. Бездрабко [8, 12]. Українські вчені активно відгукнулися на пропозицію знаного російського вченого Ю.М. Столярова, щодо необхідності паралельного розвитку двох наук про документ – документознавства і документології [98]. Обговорення публікацій Ю.М. Столярова привело до поляризації позицій провідних українських дослідників. Однією з причин такого становища є те, що ініціатор обговорення професор Ю.М. Столяров по суті обмежився лише постановкою проблеми. Він не окреслив меж документології, не обґрунтував її об'єкт, предмет, структуру, функції, коло документологічних досліджень. Це безумовно ускладнило обговорення даної проблеми. Проте, діапазон оцінки ідеї Ю.М. Столярова виявився досить широким – від повної підтримки і спроби подальшого розвитку у працях його учениць Н.М. Кушнарєнко [51, 57] та А.А. Соляник [94-95] – до умовного сприйняття цієї пропозиції С.Г. Кулешовим [46]. Значна увага аналізу документології приділена у працях М.С. Слободяника, який здійснив спробу визначення структури, об'єкта, предмета документології та проблемного поля документологічних досліджень [87, 89, 93]. Розвиваючи документологічну складову науки про документ, М.С. Слободяник категорично заперечує проти базової ідеї Ю.М. Столярова і Н.М. Кушнарєнко щодо паралельного існування документознавства і документології, і вважає ці терміни синонімічними. Значну увагу аналізу документології приділяє професор Г.М. Швецова-Водка [112]. Втім, спроба визначити документологію як комплекс наук про документ та запропонована структура цього комплексу викликає досить серйозні заперечення [84]. Плідну спробу аналізу існуючих концепцій документології здійснила В.В. Бездрабко [6, 10, 12].

Великі перспективи має пропозиція професора Г.В. Папакіна щодо формування документознавчої герменевтики [74]. Значну увагу провідні українські документознавці приділяють розвитку методології документознавства [30, 45, 55, 57, 84]. Суттєву роль у підвищенні рівня методологічної підготовки фахівців відіграла «Школа молодого дослідника», проведена на сторінках журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія».

Характерною рисою вітчизняного документознавства є висока активність обговорення нагальних проблем розвитку науки про документ, що зумовлює творчі дискусії між провідними вченими. Слід відзначити активну участь у дискусіях, які в основному відбуваються на

сторінках журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» наших російських колег Е.О. Плешкевича і Ю.М. Столярова.

Найбільшою гостротою відрізняються дискусії щодо структури сучасного документознавства між С.Г. Кулешовим [49] і М.С. Слободяником [93], а також дискусія з професійних і морально-етичних проблем науки, що виникла навколо підручника Н.М. Кушнарєнко «Документоведение», в якій взяли активну участь М.А. Низовий [63], М.С. Слободяник [86, 91], Ю.М. Столяров [96, 97].

Значну увагу українські дослідники приділяють історії розвитку документознавства.

Найбільш повно і багатоаспектно ця проблематика розглядається у фундаментальних монографіях і важливих публікаціях В.В. Бездрабко [6, 8, 9, 12] і С.Г. Кулєшова [44, 45, 47, 52]. Привертають увагу публікації, присвячені історії УНДІАСД, колишніх директорів цього інституту В.П. Ляхоцького та І.Б. Матяш. Проте, слід зауважити, що вивчення історії документознавства в Україні потребує більшої уваги дослідників.

Суттєвий інтерес викликають дослідження присвячені документознавчій термінології. Слід відзначити велику роль в організації активного обговорення даної проблематики професора В.В. Бездрабко, яка на базі КНУКіМ організувала шість міжнародних термінологічних наукових конференцій.

Теоретичний аналіз документознавчої термінології здійснено у навчальному посібнику М.В. Комової [38], працях В.В. Бездрабко, С.Г. Кулєшова, Г.М. Швецової-Водки, В.В. Шульгіної та ін.

Заслужують підтримки публікації, що пов'язані з термінологією електронного документознавства В.В. Рудюка, М.Н. Цивіна Г.М. Швецової-Водки. На нашу думку, цей напрям у перспективі займе суттєве місце у дослідженнях документознавчої термінології.

Варто відмітити безперечне значення для розвитку документознавчої термінології здобутків вітчизняного архівознавства, зокрема фундаментальних праць: «Українська архівна енциклопедія» та «Термінологічний словник з архівознавства».

Слід позитивно оцінити посилення уваги вітчизняних дослідників до здобутків зарубіжного документознавства. Зокрема, кандидатська дисертація і публікації В.В. Рудюка присвячені аналізу системи електронного документообігу у ФРН [78]. У кандидатській дисертації І.Е. Антоненко [1] ґрунтовно проаналізовано зарубіжний досвід керування документацією та міжнародний стандарт із даної проблеми. У кандидатській дисертації О.А. Кравцової здійснено комплексний аналіз архівного порталу ЮНЕСКО та його інформаційно-документальних ресурсів [40].

Важливим напрямом розвитку вітчизняної науки про документ є галузеве документознавство, обґрунтоване М.С. Слободяником та практично реалізоване під його

керівництвом у підготовці документознавців НАКККіМ [85, 92]. Найбільш активно розвиваються управлінське і юридичне документознавство.

Увагу дослідників привертає проблема класифікації управлінських документів [14, 53, 71]. Безумовне практичне значення у поєднанні з високим теоретичним рівнем мають публікації С.Г. Кулешова, присвячені перегляду Державного класифікатора управлінської документації [50]. У навчальних посібниках С.Г. Кулешова [53] і В.В. Бездрабко [14] у доступній для студентів формі викладені усталені знання з управлінського документознавства. Хочеться побажати авторам визначити співвідношення між управлінським документознавством і трактовкою науки про документ у радянському і сучасному російському документознавстві.

Юридичні документи тривалий час розглядалися у межах досліджень із правознавства; зокрема у кандидатських дисертаціях. Ця ситуація почала змінюватися після появи публікацій і захисту кандидатської дисертації М.В. Вилегжаніної, яка здійснила комплексний аналіз нормативно-правових актів України [21].

Значна кількість навчальних посібників із даної проблематики зумовлена включенням документознавчих проблем правознавства до навчальних планів юридичних факультетів вишів України. Більшість посібників представляє зразки оформлення юридичних документів. Найбільш повно юридичне документування розглядається у навчальному посібнику А.В. Коржа [39].

Кандидатська дисертація та публікації Л.Г. Тупчієнко-Кадирової сприяють формуванню нового виду галузевої науки про документ – музичного документознавства [99].

Слід відзначити, що важливою особливістю галузевого документознавства є ґрунтовний аналіз особливостей змісту конкретної групи документів, що визначає їхню структуру і функції та особливості їхнього використання в системі професійних комунікацій. Це визначає перспективи розвитку як галузевого документознавства, так і інформаційної концепції науки про документ.

Розробка теорії документальних комунікацій є однією зі стрижневих проблем вітчизняного документознавства. У межах розв'язання цієї проблеми Г.М. Швецова-Водка здійснила спробу формування ноокомунікаційної теорії документознавства. На нашу думку, запропонований підхід є перспективним, проте, на сучасному етапі автор лише починає його розробку. Вона також розглянула низку питань, присвячених теорії документальних комунікацій і місцю у цій теорії документа і книги [108-110].

Місце низки наук у системі комунікацій, а також теорії документальних комунікацій у структурі документознавства обґрунтував М.С. Слободяник [87-89, 93].

Значну увагу аналізу документа як засобу комунікацій приділяє С.Г. Кулешов [43, 48]. Проте, він не підтримує віднесення ВАК України документознавства до соціально-

комунікаційних наук [43]. Українські фахівці приділяють значну увагу аналізу якісно нової системи комунікацій, що базуються на можливостях Інтернет-технологій. Ця проблематика найбільш ґрунтовно аналізується в публікаціях професора Л.Я. Філіпової [101-103], кандидатських дисертаціях А.М. Шелестової [116] та Ю.П. Якимюк [117]. Відзначимо, що подальший розвиток цього напрямку значною мірою визначає перспективи науки про документ і є необхідною умовою формування ноокомунікаційної теорії документознавства.

Питання теорії інформаційних, насамперед документальних потоків ґрунтовно проаналізовано в монографії та дисертації Д.В. Ланде [59, 60]. Галузевий зріз цієї проблеми, на прикладі історичної науки дослідила О.А. Політова [77]. Цілісне уявлення про дану проблематику дає навчальний посібник А.А. Соляник [94], дуже близький за змістом і структурою до відомого навчального посібника її вчителя Ю.М. Столярова.

Моніторинг документних потоків – предмет наукових зацікавлень О.В. Смаги. Аналіз потоку образотворчих документів здійснила М.Б. Шатрова. Проте, попри окремі успіхи цей напрям ще суттєво відстає від аналогічних наукових розвідок російських колег, які активно використовують результати аналізу галузевих потоків не лише для розробки стратегії інформаційного забезпечення науки, а й для прогнозування її розвитку, аналізу ефективності діяльності окремих дослідників і наукових шкіл. На мою думку, ця проблематика має стати однією з центральних у документознавчих дисертаційних дослідженнях.

У цілому аналіз цього напрямку досить переконливо свідчить про суттєві теоретико-методологічні здобутки українських документознавців та широту проблематики їхніх наукових розвідок.

Пріоритетним напрямом документознавства є дослідження присвячені комплексному аналізу документа. Він включає також проблеми теорії та історії документа; організаційно-розпорядчу документацію та спеціальні види документів, їх стандартизацію та уніфікацію.

Проблеми теорії документа ґрунтовно розглядаються у монографіях В.В. Бездрабко [6] і С.Г. Кулешова [44, 45], підручнику Н.М. Кушнарєнко [54]. Основи загальної теорії документа викладені у монографії російського вченого Е.О. Плешкевича; та його численних публікаціях в українських виданнях. Підходи до формування загальної теорії документа викладені у публікаціях М.С. Слободяника [84] та Г.В. Швецової-Водки [108]. Значну увагу приділяють українські документознавці проблемі класифікації документів. Найбільш повно вона розглядається у фундаментальних працях С.Г. Кулешова [44, 45, 52], Н.М. Кушнарєнко [54], Г.В. Швецової-Водки [108, 110].

Збереженню документів присвячені публікації Л.А. Дубровіної [28, 29]. Переліки документів розглядаються у кандидатській дисертації С.В. Сельченкової [83]. Місце документа в системі державного управління ґрунтовно проаналізовано у кандидатській дисертації В.Т.

Савицького [79]. Навчальна документація в сучасному університеті проаналізована у кандидатській дисертації А.М. Шелестової [116]. Аналіз стану досліджень із даної проблематики дозволяє стверджувати, що в українському документознавстві створена необхідна база для формування загальної теорії документа.

Значну увагу дослідників привертає історія документа. Найбільш повно вона висвітлена у докторській дисертації О.А. Купчинського. Ґрунтовний аналіз цієї проблеми здійснено у монографії В.В. Бездрабко. Аналіз документа як історичного джерела здійснив С.Г. Кулешов. Історичний аналіз документів XVIII-XIX ст. на прикладі Чернігівської губернії здійснено у кандидатській дисертації та публікаціях Н.О. Леміш [61]. На історії експертизи цінності документів та укладанні їхніх переліків в Україні зупинялася С.В. Сельченкова [82, 83]. Проте, попри всі відзначені здобутки, фундаментальні розробки, присвячені історії документів, в Україні практично відсутні. На нашу думку, при підготовці таких робіт доцільно користуватися не лише історико-документознавчим аналізом, а й використовувати можливості теорії соціальних комунікацій.

Організаційно-розрахунок документація найбільш ґрунтовно розглянута в роботах Г.В. Беспяньської та О.М. Загорецької. Відзначимо, що вагома частина публікацій, присвячена цій проблемі, значною мірою відображена в розділі покажчика – «Управлінське документознавство».

О.М. Пазинич уперше ґрунтовно проаналізувала специфічний вид документів – дипломатичні листи [67]. Значна кількість спеціальних видів документів розглянута в Українській архівній енциклопедії С.Г. Кулешовим.

Порівняльний аналіз спеціального і галузевого документознавства дозволяє стверджувати, що спеціальне вивчає основні види документів, а галузеве аналізує документи за змістовою ознакою. Це положення суттєво впливає на зміст сучасної структури документознавства.

Значну увагу дослідників привертає проблема стандартизації та уніфікації. Стандарти у сфері діловодства найбільш активно розглядає О.М. Загорецька [31]. Міжнародний стандарт із керування документацією ґрунтовно вивчають І.А. Антоненко [1], В.В. Бездрабко [6], В.В. Добровольська [27], О.М. Тур [100]. Проблема уніфікації документів постійно знаходиться в центрі уваги С.Г. Кулешова [51, 53].

Останніми роками українські документознавці почали вивчати проблему керування документацією. Але основну увагу дослідників і досі привертає питання теорії, історії та організації діловодства, організації та технології документування; спеціального діловодства.

Проблеми керування документацією у країнах дальнього зарубіжжя репрезентовані у кандидатських дисертаціях І.Е. Антоненко [1] та В.В. Рудюка [78].

Значну увагу приділяють дослідники аналізу міжнародного стандарту з цієї проблеми [1, 100] та Національного стандарту України з керування документальними процесами [27]. Слід відзначити неправомірність вільної трактовки назви вітчизняного стандарту, при тому що його текст в основному є перекладом міжнародного; а зроблені упорядниками національного стандарту відхилення свідчать, насамперед, про недостатню дослідженість проблеми керування документальною в Україні. Проте, вітчизняні дослідники у низці публікацій здійснили плідну спробу розробки методологічних засад вивчення керування документальною. Цій складній проблемі присвячені оригінальні публікації Г.Г. Асєєва [4], В.В. Добровольської [28], В.В. Рудюка [78].

Теоретичні проблеми діловодства розглянуті в монографії та кандидатській дисертації В.Т. Савицького [79, 80]; кандидатських дисертаціях О.М. Загорецької [31], Ю.І. Палехи [72], І.О. Петрової [75], С.В. Сельченкової [83]. Діловодство як об'єкт документознавства ґрунтовно розглядають В.В. Бездрабко та С.Г. Кулешов. Побудову оригінальної інформаційної моделі діловодних процесів здійснила Т.Г. Білова [17]. Теоретичні аспекти діловодства ґрунтовно розглянуті у працях В.Т. Савицького [78-80]. Дискусійний характер мають праці Ю.І. Палехи, що присвячені проблемі культури діловодства [72]. Питання теорії діловодства розглядаються також в окремих підручниках і навчальних посібниках Г.В. Беспяньської [15, 16], Н.І. Гончарової [25], М.В. Комової [37], С.В. Сельченкової [81, 82]. Проте, незважаючи на окремі здобутки більшість публікацій із діловодства мають яскраво виражений прикладний характер. Викликає сумнів і правомірність базового терміна, який виглядає як невдала «калька» з російської мови. До речі, наші російські колеги вже досить давно використовують на законодавчому і фаховому рівнях термін «документальне забезпечення управління», який є більш вдалим. Але майбутнє, на моє переконання, за поняттям «керування документальною», яке вже майже 200 років має міжнародне визнання і закріплене у міжнародних стандартах.

Питання історії діловодства розглядають О.А. Купчинський, Н.О. Леміш, Ю.І. Палехою, І.Л. Синяк та ін. Слід відзначити, що представлений у низці публікацій емпіричний матеріал історичної спрямованості дає підстави для внесення пропозицій щодо підготовки узагальнюючої монографії та підручника з історії діловодства в Україні.

Яскраво виражену практичну значущість мають публікації з організації діловодства. Найбільш повно і вдало ця проблематика представлена у монографії В.Т. Савицького [80]. Серед найважливіших питань організації діловодства: раціоналізація діловодства, розробка номенклатури справ. Заслуговує на увагу пропозиція Ю.І. Палехи щодо керування діловодною службою [73].

Публікації з «Організації та технології документування» мають яскраво виражений організаційно-методичний характер. Приємним винятком є монографії та кандидатська дисертація, присвячені аналізу стану цієї проблеми у сфері економіки [19, 20].

Характерною особливістю даної проблематики є її докладний виклад у навчальних виданнях.

Із проблематики «Спеціального діловодства» найбільш повно представлені публікації, що присвячені діловодству у банківських установах, органах місцевого самоврядування, вищих навчальних закладів; та опрацюванню організаційно-розпорядчих документів. Серед цих публікацій виділяються роботи І.В. Добрелі з банківського діловодства; праці Т.В. Іванової, Л.П. Піддубної, І.О. Петрової присвячені діловодству в органах місцевого самоврядування.

Проблеми кадрового діловодства знайшли найбільш повне розкриття у виданнях монографічного типу та навчальних виданнях.

Привертають увагу публікації з даної проблематики Г.В. Беспяньської, О.М. Загорецької, Ю.І. Палехи.

Переважає більшість навчальних посібників підготовлено у царині діловодства. Значний внесок у теорію діловодства роблять навчальні посібники Г.В. Беспяньської [15, 16], М.В. Комової [37], С.В. Сельченкової [83]; привертає увагу навчальний посібник Н.І. Гончарової, присвячений документаційному забезпеченню менеджменту [25].

Позитивним, із дидактичної точки зору, є оснащення багатьох навчальних посібників із загального, спеціального і галузевого діловодства зразками оформлення документів, які представлені як частина посібника, або як окреме видання. Проте, чимало таких зразків відрізняються від чинних в Україні стандартів, що негативно відбивається на рівні підготовки майбутніх фахівців. Тому нагальним завданням професійної спільноти є проведення фахової експертизи навчальних видань та відображення її результатів. Така робота дозволить рекомендувати для використання у навчальному процесі кращі посібники; а також позбавить недобросовісних авторів можливості калькувати російські навчальні посібники.

Аналіз даної проблеми переконливо свідчить про посилення уваги фахівців до підготовки навчальних видань. Надалі слід зробити рішучий крок спрямований на перехід від кількості до якості підручників і навчальних посібників.

Слід відзначити, що українські фахівці досить активно реагують на навчальні видання та публікації колег, але лише у незначній кількості публікацій відбувається дискусія між рецензентом і автором.

Поза активним обговоренням професійної спільноти залишається «виняткова продуктивність» окремих авторів навчальних посібників. Наприклад, після закінчення 2008 р. магістратури НАКККіМ Н.О. Леміш не лише надто оперативно 2009 р. захистила кандидатську

дисертацію, а й почала видавати навчальні посібники. Зокрема, 2008 р. вона спільно з доцентом Ю.І. Палехою видала навчальний посібник «Загальне документознавства» обсягом 393 сторінки, 2009 р. «Організація загального діловодства» обсягом 458 сторінок. 2011 р. названі автори видають посібник «Історія діловодства» обсягом 324 сторінки. До того ж, 2010 р. Ю.І. Палеха видав одноосібний навчальний посібник «Документування в підприємницькій сфері (зі зразками сучасних документів)» обсягом 512 сторінок. Відзначимо, що жодна з вищевказаних дисциплін не включена до стандарту освіти за спеціальністю «документознавство та інформаційна діяльність», і це дозволяє їх увести лише у вибіркочку частину навчального плану, а також має відбиватися на тиражі й обсязі навчального посібника. У цей само час Ю.І. Палеха видає навчальні посібники з іншої проблематики – «менеджменту» та «іміджеології». Вважаю, що «технологію» та професійні результати такої «виняткової продуктивності» слід серйозно обговорити у фаховому загалі.

Стрімкий розвиток електронних документів є важливою ознакою формування інформаційного суспільства. Цей процес об'єктивно зумовлює формування нового напрямку науки про документ – електронного документознавства; важливими складовими якого є електронний документообіг, автоматизація діловодних процесів; електронні документні ресурси та їхні представлення у мережі Інтернет.

Теоретичні засади електронного документознавства найбільш ґрунтовно репрезентовані у фундаментальних монографіях і докторських дисертаціях Д.В. Ланде [59, 60] та О.А. Нестеренко [65]. Теоретико-методологічні аспекти цієї проблеми представлені у публікаціях В.Ю. Болдовського [18], Ю.С. Ковтанюка [36], С.Г. Кулешова [42], В.В. Рудюка [78]. В центри уваги цих та інших дослідників загальнотеоретичні проблеми електронного документознавства, аналіз і класифікація електронних документів.

Теоретико-методологічні проблеми електронного документообігу розглядаються у кандидатській дисертації Т.Г. Білової [17] та ґрунтовних навчальних посібниках професора Г.Г. Асєєва [2, 3]. Більшість публікацій відображають технологічні питання електронного документообігу. Цьому аспекту даної проблеми присвячено низку кандидатських дисертацій [17, 78, 116, 117]. Документознавча складова цієї проблематики найбільш повно представлена в роботах Г.О. Перехрест, Л.Я. Філіпової, Ю.П. Якимюк.

Теоретико-методологічні проблеми автоматизації діловодства розглядають професор В.М. Шейко [114] та перспективна дослідниця О.В. Лаба [58]. Слід відзначити, що мірою активізації використання електронного цифрового підпису, суттєво зросте кількість і поліпшиться якість досліджень у царині електронного документознавства в цілому та електронного документообігу й автоматизації діловодних процесів зокрема. Електронні документні ресурси та їхні представлення в мережі Інтернет розглядається у низці

кандидатських дисертацій. Серед них слід виділити роботи А.А. Кисельової, яка ґрунтовно проаналізувала веб-сайт Держкомархіву України [34], та О.А. Кравцової, яка комплексно вивчила архівний портал ЮНЕСКО [40]. Л.А. Чекмарьова вперше дослідила веб-сайти обласних державних адміністрацій України [105]. Комплексний підхід до аналізу інформаційних ресурсів архівів і бібліотек України представлено у ґрунтовній статті академіка НАН України О.С. Онищенка [66]. Інтернет-ресурси органів державної влади представлені Я.О. Чепуренко [106]. Оригінальний порівняльний аналіз університетських веб-сайтів здійснено у кандидатській дисертації А.М. Шелестової [116]. Можна прогнозувати, що у недалекому майбутньому аналіз інформаційних ресурсів мережі Інтернет у цілому та її українського сегмента зокрема, стане одним із пріоритетних напрямів документознавчих досліджень.

Формування документознавчої професіології є важливим показником зростання рівня науки про документ. Як складові цієї проблеми ми розглядаємо також питання безперервної документознавчої освіти і викладання спеціальних дисциплін.

Проблема документознавчої професіології найбільш повно представлена у кандидатській дисертації, довіднику Г.Д. Малик і кандидатській дисертації та публікаціях Н.С. Назаренко. Показово, що при дослідженні даної проблематики ці фахівці кваліфіковано використали пізнавальні можливості розповсюдженого у сучасній педагогіці вищої школи компетентісного підходу. Цей підхід досить кваліфіковано використовується у низці публікацій.

Найбільш ґрунтовно теоретичні проблеми документознавчої професіології розкриті у публікаціях професора О.В. Матвієнко та С.В. Мельника. Варто зазначити, що підвищення ефективності дослідження документознавчої професії неможливе без розв'язання низки проблем теорії та методології документознавства.

Українські документознавці нагромадили суттєвий досвід підготовки і підвищення кваліфікації фахівців. У даній проблематиці слід виділити роботи О.В. Матвієнко [62], Н.А. Гайсинюк [24] та Л.І. Демчини [26].

Теоретичним проблемам розвитку вищої освіти присвячені ґрунтовні публікації В.В. Бездрабко [7]; Г.В. Власової [23], В.М. Шийко і Н.М. Кушнарєнко [115], М.С. Слободяника [86, 92]. Інформаційно-комунікаційна складова підготовки майбутніх документознавців розглядається Л.Я. Філіповою [102].

Цікавий досвід вишів із підготовки документознавців висвітлено у публікаціях О.Б. Виноградової [23], Л.В. Квасюк [33], М.І. Крулькевича [41], А.А. Соляник [95], В.М. Шейко [115]. Певне заперечення викликає спроба представити документологічну складову як якісно новий рівень розвитку бібліотечної освіти [26, 56]. Адже в бібліотечному фондознавстві традиційно розглядаються всі види документів, що входять до структури

бібліотечних фондів. На нашу думку, сучасна бібліотечна освіта має розвиватися на основі інформаційного підходу та враховувати творчі здобутки документознавства.

Система підвищення кваліфікації документознавців розглядається у цікавих публікаціях І.А. Іванченко та В.П. Купченко.

Значну увагу приділяють українські документознавці вдосконаленню викладання спеціальних дисциплін. Сутність і зміст низки важливих спеціальних дисциплін розглядає О.Б. Виноградова, Н.М. Кушнарєнко та інші фахівці. Переважна більшість робіт з цієї проблематики відображає значний досвід, нагромаджений багатьма викладачами різних вишів України. Можна констатувати наявність значної джерельної бази для теоретичного аналізу проблеми викладання документознавчих дисциплін.

Фахові документознавчі видання стають самостійним об'єктом дослідження. Зокрема, В.В. Бездрабко докладно аналізує навчальні видання [6, 7, 12] та фахові часописи [6, 11]. Фахівці активно відреагували на п'ятиріччя журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» [11, 76, 88, 90, 112].

Щорічно діяльність даного часопису аналізується в публікаціях його головного редактора М.С. Слободяника. Заслужену увагу дослідників привертає і видання УНДІАСД «Студії з архівної справи та документознавства». На жаль, інші документознавчі видання висвітлені лише у поодиноких публікаціях.

Враховуючи важливість фахової періодики для розвитку документознавства, вважаю доцільним запропонувати колегам – головним редакторам – підводити підсумки діяльності їхніх видань та пропонувати перспективну проблематику публікацій наступного року. Такі публікації авторитетних учених стануть важливими історіографічними фактами розвитку українського документознавства.

В українському документознавстві формується новий напрям, пов'язаний із дослідженнями внеску відомих вчених у розвиток науки про документ. Безумовним лідером цього напрямку є В.В. Бездрабко. Вона здійснила ґрунтовний аналіз наукового доробку С.Г. Кулєшова, Н.М. Кушнарєнко, М.С. Слободяника, Г.В. Швецової-Водки та узагальнила одержані результати не тільки у численних публікаціях, а й на монографічному рівні [6, 8]. Публікації В.В. Бездрабко відрізняються глибоким аналізом наукового доробку відомих учених; коректністю полеміки; об'єктивним аналізом внеску колег у розвиток науки про документ. Новим для документознавства жанром є видання вибраних праць М.С. Слободяника [84]. Ця книга включає основні публікації автора з документознавства, бібліотекознавства, теорії соціальних комунікацій. Друга частина видання включає аналіз праць М.С. Слободяника та публікації про нього. З цих робіт виділяється ґрунтовний бібліометричний аналіз його творчості, здійснений О.М. Кобелєвим [35]. Ювілеї провідних українських документознавців

стимулювали значну кількість публікацій. Зокрема, у публікаціях проаналізована творчість С.Г. Кулешова, науковий доробок Н.М. Кушнарєнко, документознавчі здобутки М.С. Слободяника, Г.М. Швецової-Водки, К.Т. Селіверстової. Сподіваюся, що надалі кількість фахівців, яким будуть присвячені спеціальні публікації суттєво зросте.

Значну роль у розвитку документознавства відіграють професійні форуми, які постійно відбуваються в Україні. Організаторами цих форумів є відомі вчені: В.М. Андрієнко, В.В. Бездрабко, М.С. Слободяник, В.Г. Спрінсян. Найбільше відображення у публікаціях знайшли міжнародна наукова конференція «Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики», яка вже вісім раз відбулася в НАКККіМ; та міжнародний семінар з документознавчої термінології, який 5 разів було організовано у КНУКіМ. Слід відзначити високу оцінку цих форумів знаним російським документознавцем Є.О. Плєшкєвичєм. Можна передбачити подальше планомірне і глибоке висвітлення результатів документознавчих форумів на сторінках фахових видань.

Сподіваюся, що дана стаття започаткує серію публікацій, присвячених аналізу перспективних тенденцій розвитку вітчизняного документознавства.

Використана література

1. АНТОНЕНКО І.Є. Керування документацією за кордоном: історія, законодавство, теоретичні основи та технології : авторєф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.10 / І.Є. Антонєнко. – К., 2005. – 20 с.

2. АСЕЄВ Г.Г. Информационные технологии в документоведении : учеб. пособ. / Г.Г. Асєєв, В.Н. Шєйко. – Х. : ХГИК, 1997. – 290 с.

3. АСЕЄВ Г.Г. Электронный документооборот : учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Г.Г. Асєєв. – К. : Кондор, 2007. – 500 с.

4. АСЄЄВ Г. Концептуальні підходи до проблем управління документацією / Г.Г. Асєєв // Вісн. Книжк. палати. – 2006. – № 11. – С. 25-28; 2008. – № 5. – С. 25-27.

5. БЕЗДРАБКО В.В. Від діловодства до керування документаційними процесами: із досвіду термінологічних означень та розрізнення значень / В.В. Бездрабко // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 3. – С. 13-23.

6. БЕЗДРАБКО В.В. Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток : [монографія] / В.В. Бездрабко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 720 с.

7. БЕЗДРАБКО В.В. Документознавча освіта в Україні : становлення, сучасний стан і перспективи / В.В. Бездрабко // Гілея : наук. вісн. – 2009. – Вип. 20. – С. 173-186.

8. БЕЗДРАБКО В.В. Історіографічні ескізи з документознавства, або Персональний текст про персональні тексти : монографія / В.В. Бездрабко. – К. : Четвер. хвиля, 2010. – 206 с.

9. БЕЗДРАБКО В.В. Історія науки про документ, або відкриття відомого : [монографія] / В.В. Бездрабко. – К. : Четверта хвиля, 2011. – 295 с.

10. БЕЗДРАБКО В.В. Модерна «документологічна дискусія» у документознавстві або про роль особи й об'єктивної реальності у науці / В.В. Бездрабко // Термінологія документознавства

та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т держ. упр. і права. – К., 2008. – Вип. 2. – С. 9-37.

11. БЕЗДРАБКО В.В. Модерний факт документознавчої «часописної науки» : [історія і зміст часопису «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія»] / В.В. Бездрабко // Бібл. планета. – 2009. – № 1. – С. 17-20.

12. БЕЗДРАБКО В.В. Становлення і розвиток документознавства в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 27.00.02 / В.В. Бездрабко ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського НАН України. – К., 2010. – 36 с.

13. БЕЗДРАБКО В.В. Термінологічні студії у сучасному вітчизняному документознавстві (1990-і – початок 2000-х рр.) / В.В. Бездрабко // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 1. – С. 7-45.

14. БЕЗДРАБКО В.В. Управлінське документознавство : навч. посіб. / В.В. Бездрабко. – К. : Четверта хвиля, 2006. – 208 с.

15. БЕСПЯНСЬКА Г.В. Діловодство : навч. посіб. для дистанц. навч. / Г.В. Беспяньська. – К. : Ун-т «Україна», 2007. – 480 с

16. БЕСПЯНСЬКА Г.В. Справочинство : навч. посіб. для дистанц. навч. / Г.В. Беспяньська ; наук. ред. В.В. Бездрабко ; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – [б. м.] : Ун-т «Україна», 2006. – 489 с.

17. БІЛОВА Т.Г. Моделі та інформаційна технологія процесів документообігу в системах організаційного управління : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.13.06 / Т.Г. Білова; Нац. техн. ун-т «Харків. політех. ін-т». – Х., 2009. – 19 с.

18. БОЛДОВСЬКИЙ В.Ю. Життєвий цикл онлайн-документа // Вісн. Книжк. палати. – 2005. – № 8. – С. 30-33 ; Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2005. – № 2. – С. 7-12.

19. БУТИНЕЦЬ Т.А. Документування господарських фактів: теорія, методологія, комп'ютеризація : монографія / Т.А. Бутинець ; ред. Є.В. Мних ; Житомир. Інж.-техн. ін-т. – Житомир : [ЖІТІ], 1999. – 411 с.: рис., табл.

20. БУТИНЕЦЬ Т.А. Документування в системі бухгалтерського обліку: теорія і методологія : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04. / Т.А. Бутинець ; Ін-т аграр. економіки Укр. акад. аграр. наук. – К., 2001. – 21 с.

21. ВИЛЕГЖАНІНА М.В. Нормативно-правові акти в комунікаційному середовищі сучасної України : автореф. дис. ... канд. наук із соціал. комунікацій : 27.00.02 / М.В. Вилегжаніна ; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. – К., 2011. – 18 с.

22. ВИНОГРАДОВА О.Б. Науково-методичні засади навчальної дисципліни «Діловодство» / О.Б. Виногорова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2005. – № 1. – С. 65-68.

23. ВЛАСОВА Г.В. Проблеми і перспективи підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / Г.В. Власова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 13-15.

24. ГАЙСИНЮК Н.А. Педагогічні засади підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 07.00.08 / Н.А. Гайсинюк ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. – К., 2003. – 23 с.

25. ГОНЧАРОВА Н.І. Документаційне забезпечення менеджменту : навч. посіб. / Н.І. Гончарова ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 260 с.

26. ДЕМЧИНА Л. І. Вища бібліотечно-інформаційна освіта в сучасній Україні : формування документологічної складової : автореф. дис. канд. наук з соціальних комунікацій : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Л.І. Демчина ; Харк. держ. академія культури. – Х., 2008. – 20 с.

27. ДОБРОВОЛЬСЬКА В.В. Вітчизняний стандарт як база формування розвитку системи керування документацією в Україні / В.В. Добровольська // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. – 2010. – № 1. – С. 18-24.

28. ДОБРОВОЛЬСЬКА В.В. Проектування системи керування документацією у сфері культури / В.В. Добровольська // *Моделювання регіональної економіки : зб. наук. пр.* – Івано-Франківськ, 2011. – № 2 (18). – С. 269-274.

29. ДУБРОВІНА Л.А. Збереження та використання документів у бібліотеках і архівах: функціональний аспект протиріччя та його наслідки / Л.А. Дубровіна // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. – 2006. – № 2. – С. 14-19.

30. ДУБРОВІНА Л.А. Методологічні засади історичних досліджень в бібліотекознавстві та документознавстві: базові принципи і поняття / Л.А. Дубровіна // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. – 2005. – № 1. – С. 22-29.

31. ЗАГОРЕЦЬКА О.М. Нормативне та науково-методичне забезпечення організації діловодства в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.: автореф. дис. ... канд. іст. наук / О. М. Загорецька; Укр. НДІ архів. справи та документознавства. – К., 2005. – 16 с.

32. ЗАГОРЕЦЬКА О.М. Стандартизація в галузі справочинства в Україні: невирішені проблеми / О.М. Загорецька, С.Г. Кулешов, Л.В. Кузнєцова // *Архіви України*. – 2001. – № 1/2. – С. 11-20.

33. КВАСЮК Л.В. Практичний компонент підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / Л.В. Квасюк // *Наук. зап. – Острог : Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія»*, 2010. – Вип. 2. – С. 186-193. – (Сер.: *Культура та соціальні комунікації*).

34. КИСЕЛЬОВА А.А. Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи : автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.10 / А.А. Кисельова; Держ. ком. арх. України, Укр. НДІ арх. справи та документознавства. – К., 2005. – 19 с.

35. КОБЕЛЄВ О. М. Біобібліометричний аналіз наукової діяльності М. С. Слободяника / О.М. Кобелєв // *Слободяник М.С. Бібліотека. Документ. Комунікації: вибрані праці*. – К. : Ліра-К, 2010. – С. 218-230.

36. КОВТАНЮК Ю. Електронний документ як об'єкт дослідження електронного документознавства / Ю. Ковтанюк // *Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київ. Нац. ун-т культури і мистецтв.* – К. : Четверта хвиля, 2011. – Вип. 5. – С. 237-243.

37. КОМОВА М.В. Діловодство: навч. посіб. для студ. / М.В. Комова. – Л. : Триада плюс, 2009. – 220 с.

38. КОМОВА М.В. Документознавча термінологія : навч. посіб. для студ. спец. «Документознавство та інформаційна діяльність» / М.В. Комова. – Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2003. – 167 с.

39. КОРЖ А.В. Документознавство. Зразки документів праводілової сфери : навч. посіб. / А.В. Корж. – 3-тє вид. – К. : КНТ, 2009. – 316 с.

40. КРАВЦОВА О.А. Архівний портал ЮНЕСКО: засади створення, структура, інформаційний ресурс : автореф. дис. ... канд. іст. наук / О.А. Кравцова; Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К., 2009. – 19 с.

41. КРУЛЬКЕВИЧ М.І. Про підготовку магістрів з і спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» / М.І. Крулькевич // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. – 2005. – № 3. – С. 43-45.

42. КУЛЕШОВ С.Г. Відбір веб-ресурсів для зберігання в Центральному державному електронному архіві України як наукова проблема / С.Г. Кулешов // *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 20-22 трав. 2008 р.* / Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К., 2008. – С. 86-88.

43. КУЛЕШОВ С.Г. Деякі міркування щодо віднесення наукової спеціальності «документознавство, архівознавство» до галузі науки «соціальні комунікації» / С.Г. Кулешов // Архіви України. – 2008. – № 3/4. – С. 100-105.
44. КУЛЕШОВ С.Г. Документальні джерела наукової інформації: поняття, типологія, історія, типологічні схеми / С.Г. Кулешов ; Укр. акад. інформатики. – К. : УкрІНТЕІ, 1995. – 190 с.
45. КУЛЕШОВ С.Г. Документознавство : Історія. Теоретичні основи / С.Г. Кулешов. – К. : 2000. – 162 с.
46. КУЛЕШОВ С.Г. Документологія як навчальний курс та наукова дисципліна / С.Г. Кулешов // Студії з архів. справи та документознавства. – 2006. – Т. 14. – С. 58-61.
47. КУЛЕШОВ С.Г. З історії документознавства в Україні / С.Г. Кулешов // Студії з архів. справи та документознавства. – 2008. – Т. 16. – С. 73-84.
48. КУЛЕШОВ С.Г. Концепції документа як засобу соціальних комунікацій / С.Г. Кулешов // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – 1999. – Вип. 1: Бібліотекознавство. Документознавство. Інформатика. – С. 81-88.
49. КУЛЕШОВ С.Г. Новий погляд на структуру документознавства / С.Г. Кулешов // Вісн. Книжк. палати. – 2003. – № 10. – С. 24-27.
50. КУЛЕШОВ С. Проект «Концепції перегляду структури та змісту Державного класифікатора управлінської документації (ДКУД, ДК 010-98) / С. Кулешов, О. Загорецька // Студії з архів. справи та документознавства. – 2010. – Т. 18. – С. 53-60.
51. КУЛЕШОВ С.Г. Проект концепції розвитку документознавства в Україні (матеріал до обговорення) / С. Г. Кулешов // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 9. – С. 80-100.
52. КУЛЕШОВ С.Г. Типологія наукових документів: історія та сучасний стан : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.08 / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського – К., 1997. – 46 с.
53. КУЛЕШОВ С.Г. Управлінське документознавство : навч. посіб. для вищ. навч. закл. культури і мистец. / С.Г. Кулешов. – К., 2003. – 58 с.
54. КУШНАРЕНКО Н.Н. Документоведение: учеб. для студ. вузов культуры / Н.Н. Кушнарченко. – 8-е изд., стер. – К. : Знання, 2008. – 459с. – (Серия «Высшее образование XXI века»).
55. КУШНАРЕНКО Н. М. Загальнонаукові методи документологічних досліджень / Н.М. Кушнарченко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 3. – С. 72-80.
56. КУШНАРЕНКО Н.М. Новий етап інституалізації науки про документ / Н.М. Кушнарченко // Студії з архів. справи та документознавства. – К., 2004. – Т. 12. – С. 126-130.
57. КУШНАРЕНКО Н.М. Формування системи загальних та часткових законів документології як наукової дисципліни / Н. М. Кушнарченко // Вісн. Харк. держ. акад. культури: зб. наук. пр. – Х., 2007. – Вип. 21. – С. 101-108.
58. ЛАБА О. З досвіду впровадження електронного діловодства на підприємстві ВАТ «Івано-Франківське ОПАС-12699» / О. Лаба // Студії з архів. справи та документознавства. – 2010. – Т. 18. – С. 80-85.
59. ЛАНДЕ Д.В. Основні теорії та технології інтеграції інформаційних потоків в інтернет-просторі : автореф. дис. ... д-ра техн. наук : 05.13.06 / Д.В. Ланде ; НАН України, Ін-т проблем реєстрації інформації. – К., 2006. – 35 с.
60. ЛАНДЕ Д.В. Основы интеграции информационных потоков / Д.В. Ланде. – К. : Інженіринг, 2006. – 240 с.
61. ЛЕМІШ Н.О. Організація діловодства в органах державної влади Чернігівської губернії (1802-1856 рр.) : автореф. дис.... канд. іст. наук: 27.00.02. / Н.О. Леміш; Укр. НДІ архів. справи та документознавства. – К., 2009. – 17 с.

62. МАТВИЄНКО О.В. Документознавча професіологія : проблеми і перспективи / О.В. Матвієнко // Вісн. Книжк. палати. – 2007. – № 5. – С. 30-32.
63. НИЗОВОЙ Н.А. Кого захищаєт и за что и как борется «главный документолог»? (к завершению «одной дискуссии») / Н.А. Низовой // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 2. – С. 75-87.
64. НАЗАРЕНКО Н.С. Формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н.С. Назаренко ; Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – 20 с.
65. НЕСТЕРЕНКО О.В. Теоретичні та методологічні основи побудови автоматизованих інформаційно-аналітичних систем органів державної влади : автореф. дис. ... д-ра техн. наук : 05.13.06 / О.В. Нестеренко; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2006. – 41 с.
66. ОНИЩЕНКО О.С. Документально-інформаційні ресурси архівів та бібліотек – спільна база для розвитку науки, освіти, культури / О.С. Онищенко // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. наук. зб. : Вип. 4: Студії на пошану Руслана Пирого. – К. : [Б.в.], 2001. – С. 163-173.
67. ПАЗИНИЧ О.М. Функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.15 / О.М. Пазинич; НАН України. Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні. – К., 2001. – 20 с.
68. ПАЛЕХА Ю.І. Документування в підприємницькій сфері (зі зразками сучасних документів) : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Ю.І. Палеха. – К. : Ліра-К. – 2010. – 512 с.
69. ПАЛЕХА Ю.І. Загальне документознавство : навч. посіб. / Ю.І. Палеха, Н.О. Леміш. – К. : Ліра-К, 2008. – 393 с.
70. ПАЛЕХА Ю.І. Історія діловодства : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Ю. Палеха, Н. Леміш. – К. : Ліра-К, 2011. – 324 с. : рис., табл., фотогр. – (Бібліотечка документознавця).
71. ПАЛЕХА Ю.І. Класифікація управлінських документів в організації / Ю.І. Палеха // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. праць. – 2007. – Вип. 9. – С. 100-109.
72. ПАЛЕХА Ю.І. Культура діловодства в сучасних установах України: становлення, технологія, організація, керування : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.10 / Ю.І. Палеха; України; Укр. НДІ архів. справи та документознавства. – К., 2005. – 18 с.
73. ПАЛЕХА Ю.І. Організація загального діловодства : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Ю.І. Палеха, Н.О. Леміш. – К. : Ліра-К, 2009. – 458 с.
74. ПАПАКІН Г.В. Чи потрібна документознавча герменевтика, або про розширення наукового інструментарію документознавства / Г.В. Папакін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 4. – С. 14-21.
75. ПЕТРОВА І.О. Документаційне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.10 / І.О. Петрова; Держ. ком. архівів України, Укр. НДІ архів. справи та документознавства. – К., 2008. – 19 с.
76. ПЛЕШКЕВИЧ Е.А. Юбилей журналу «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія» / Е.А. Плешкевич // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 1. – С. 24-25.
77. ПОЛІТОВА О.А. Вторинна документальна інформація з історії України в бібліографічних посібниках і архівних довідниках 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.02 / О.А. Політова ; Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. – К., 2009. – 19 с.
78. РУДЮК В.В. Система керування електронною документацією у Федеративній Республіці Німеччина (1990-2006 рр.) : автореф. дис... канд. іст. наук : 27.00.02 / В.В. Рудюк ; Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. – К., 2008. – 19 с.

79. САВИЦЬКИЙ В.Т. Документаційне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / В.Т. Савицький; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Л., 2006. – 20 с.

80. САВИЦЬКИЙ В.Т. Документаційне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування України : монографія / В.Т. Савицький ; за ред. В.М. Олуйка. – К., 2008. – 324 с.

81. СЕЛЬЧЕНКОВА С.В. Діловодство: практ. посіб. / С.В. Сельченкова. – К. : Інкунабула, 2009. – 480 с.

82. СЕЛЬЧЕНКОВА С.В. Експертиза цінності управлінських документів: історія, теорія, методика : наук.-метод. посіб. / С.В. Сельченкова, К.Т. Селіверстова ; Укрдержархів, УНДІАСД. – К. ; Рівне, 2011. – 170 с.

83. СЕЛЬЧЕНКОВА С.В. Переліки документів у діловодстві: історія, класифікація, концептуальні та методичні засади підготовки : автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.10 / С.В. Сельченкова; Держ. ком. архів. України. Укр. НДІ архів. справи та документознавства. – К., 2005. – 20 с.

84. СЛОБОДЯНИК М.С. Бібліотека. Документ. Комунікації: вибрані праці / М.С. Слободяник ; уклад. О.Г. Кириленко, наук. ред. В. Г. Чернець. – К. : Ліра-К., 2010. – 308 с.

85. СЛОБОДЯНИК М.С. Галузеве документознавство: перспективні напрями досліджень / М.С. Слободяник // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 17-18 трав. 2005 р. – К. : [Б.в.], 2005. – С. 5-8.

86. СЛОБОДЯНИК М.С. Дискуссия должна стать конструктивной / М.С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 2. – С. 98-100.

87. СЛОБОДЯНИК М.С. Документологія: Зміст. Перспективи / М.С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 4. – С. 4-9.

88. СЛОБОДЯНИК М.С. До питання структуризації комунікаційних наук / М.С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 2. – С. 4-6.

89. СЛОБОДЯНИК М.С. Проблемное поле документологических исследований / М.С. Слободяник // Документ как социокультурный феномен: сб. матер. IV Всерос. науч.-практ. конф. с междунар. Участием (Томск, 29-30 окт. 2009 г.). – Томск : ТГУ, 2010. – С. 16-20.

90. СЛОБОДЯНИК М. С. П'ять років у ситемі професійних комунікацій : [огляд публ. журн. «Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.» за 2004-2008 роки] / М.С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 1. – С. 4-7.

91. СЛОБОДЯНИК М.С. Размышления о несостоявшейся «дискусии»: [об учеб. Н.Н. Кушнарченко «Документоведение»] / М.С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2007. – № 4. – С. 33-37.

92. СЛОБОДЯНИК М.С. Стандарт як чинник відповіді документознавчої освіти на виклики часу / М.С. Слободяник // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів VIII міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 17-19 трав. 2011 р. – К. : НАКККіМ, 2011. – С. 136-138.

93. СЛОБОДЯНИК М.С. Структура сучасного документознавства / М.С. Слободяник // Вісн. Книжк. палати. – 2003. – № 4. – С. 18-21.

94. СОЛЯНИК А.А. Документні потоки та масиви: навч. посіб. для вищ. навч. закладів культури і мистецтв / А.А. Соляник ; Харк. Держ. академія культури. – Х. : [Б.в.], 2000. – 112 с.

95. СОЛЯНИК А.А. Предмет и задачи документологии как научной и учебной дисциплины / А.А. Соляник // Освіта, культура та мистецтво в добу цивілізаційної глобалізації :

матеріали між нар. наук. конф., 22-23 листоп. 2007 р. / Харк. держ акад. культури. – Х., 2007. – С. 217-219.

96. СТОЛЯРОВ Ю.Н. О месте под солнцем и борьбе за научную истину: (в продолжение одной дискуссии) / Ю.Н. Столяров // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2007. – № 4. – С. 28-33.

97. СТОЛЯРОВ Ю.Н. Почему документологическая дискуссия не состоялась? / Ю.Н. Столяров // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 2. – С. 88-98.

98. СТОЛЯРОВ Ю.М. Фундаментальність документології як науки / Ю.М. Столяров // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 23. – С. 72-80.

99. ТУПЧІЄНКО-КАДИРОВА Л.Г. Музичний документ: визначення поняття, класифікація та методика описування (на прикладі творчої спадщини композитора Ю.С. Мейтуса (1903-1997): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.10 / Л.Г. Тупчієнко-Кадирова; Держ. ком. арх. України. Укр. НДІ арх. справи та документознавства. – К., 2005. – 20 с.

100. ТУР О.М. Міжнародні й зарубіжні стандарти з інформації та документації як чинник розвитку процесу національної стандартизації / О.М. Тур // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 17-19 трав. 2011 р. – К. : НАКККіМ, 2011. – С. 15-17.

101. ФІЛІПОВА Л.Я. Документально-електронні комунікації в умовах інформатизації освіти / Л.Я. Філіпова // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології ХХІ ст. : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса : ОНПУ, 2009. – С. 18-20.

102. ФІЛІПОВА Л.Я. Інтернет-технології в системі підготовки фахівців зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» / Л.Я. Філіпова // Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Донецьк, 30 берез.-1 квіт. 2011 р.). – Донецьк : Юго-Восток, 2011. – С. 141-143.

103. ФІЛІПОВА Л.Я. Інформаційно-комунікативні прояви ресурсного потенціалу інтернету / Л.Я. Філіпова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 2. – С. 44-48.

104. ФІЛІПОВА Л.Я. Системи управління електронним документообігом: загальні поняття термінології, організації, технології (зарубіжний досвід) / Л.Я. Філіпова // Вісн. Книжк. палати. – 2001. – № 4. – С. 15-18.

105. ЧЕКМАРЬОВА Л.О. Веб-сайт обласної державної адміністрації України як документально-інформаційна система: засади функціонування, структура, зміст : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.10 / Л.О. Чекмарьова; Укр. НДІ архів. справи та документознавства. – К., 2008. – 19 с.

106. ЧЕПУРЕНКО Я.О. Інтернет-ресурси органів державної влади України: формування, структура, наповнення / Я.О. Чепуренко // Студії з архів. справи і документознавства. – 2003. – Т. 10. – С. 91-95.

107. ШАТРОВА М.Б. Документні ресурси української бібліографії образотворчого мистецтва (1996-2005): склад, зміст, особливості розвитку : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / М. Б. Шатрова; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського НАН України. – К., 2010. – 18 с.

108. ШВЕЦОВА-ВОДКА Г.М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій / Г.М. Швецова-Водка. – Рівне, 2001. – 438 с.: іл.

109. ШВЕЦОВА-ВОДКА Г. Н. Документ в свете ноокоммуниологии : науч.-практ. пособие / Г.Н. Швецова-Водка. – М. : Информ. центр сотрудничества «Литера», 2010. – 381 с. – (Сер. «Соврем. б-ка» ; вып. 65).

110. ШВЕЦОВА Г.М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій: автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.08 / Г.М. Швецова; НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2002. – 32 с.

111. ШВЕЦОВА-ВОДКА Г.Н. Общая теория документа и книги: учеб. пособ. / Г.Н. Швецова-Водка. – К. : Знання; М. : Рыбари, 2009. – 487 с.

112. ШВЕЦОВА-ВОДКА Г.М. Розвиток поглядів щодо поняття «документологія» / Г.М. Швецова-Водка // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. – К., 2010. – Вип. 4. – С. 82-89.

113. ШВЕЦОВА-ВОДКА Г.М. Склад сучасної терміносистеми документознавства / Г.М. Швецова-Водка // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т держ. упр. і права. – К., 2009. – Вип. 3. – С. 68-75.

114. ШЕЙКО В. Електронне діловодство в Україні: проблеми та завдання впровадження / В. Шейко // Вісн. Книжк. палати. – 1999. – № 1. – С. 17-19.

115. ШЕЙКО В. Підготовка фахівців у галузі документознавства та інформатики : здобутки і проблеми / В. Шейко, Н. Кушнарєнко // Вісн. Книжк. палати. – 1997. – № 6. – С. 23-25.

116. ШЕЛЕСТОВА А.М. Начальна документація в інтегрованому інформаційно-комунікаційному просторі вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. наук із соціал. комунікацій : 27.00.02 / А.М. Шелестова; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. – К., 2011. – 18 с.

117. ЯКИМЮК Ю.П. Комунікаційна система документаційного забезпечення управління вищим навчальним закладом : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.02 / Ю.П. Якимюк ; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. – К., 2011. – 19 с.